

УДК 378.015.3:005.336.2:316.42

DOI 10.31494/2412-9208-2020-1-2-380-389

PROFESSIONAL COMPETENCE OF SPECIALIST AS A FACTOR OF SOCIETY DEVELOPMENT

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦЯ, ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Viktorija TARASOVA,

Postgraduate of the third level of higher education

Вікторія ТАРАСОВА,

здобувачка третього рівня вищої освіти

marsetka11@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1250-2027>

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

✉ 20, Hetmanska St., Melitopol, Zaporizhzhia region, 72300

✉ вул. Гетьманська, 20 м. Мелітополь, Запорізька обл., 72300

Original manuscript received: July 12, 2020

Revised manuscript accepted: August 19, 2020

ABSTRACT

The article deals with the issue of formation and development of a personality as a competent specialist who is able to meet the needs of the state and society. The modern world proves that the quality of services provided directly depends on the specialist who provides this service, namely on the level of his or her professional competence. Society is increasingly imbued with the idea of humanizing education, and it leads to fundamentally new changes in the role and professional functions of the teacher. The range of professions and specialties is becoming wider, but special attention and significance in professional improvement and advanced training are still needed in the «man-to-man» type of profession. Investigating the influence of professional competence on the socio-economic development of society, the author reveals the essential characteristics of such concepts like «personal development», «professional development of the individual», «professional competence», «modern specialist». Some historical examples of socio-economic changes of the XXth century in different countries are given and proved their dependence on the development of education, specialists' training and their professional development. Hence, we can conclude that the modern specialist is faced with the need to constantly improve his or her professional competence, gain new knowledge, enrich and deepen them. The information revolution is taking place in all spheres of life now, and a new information society is being formed. With the help of the Internet, modern people have an opportunity to communicate all over the world, so awareness and mastery of information technologies becomes a priority task and foreground for the development of education, and information competence becomes the basic for all specialists, regardless of the industry. In terms of informatization of education, the paradigm of pedagogical science is changing, the structure and content of education has been corrected, which should be constantly revised and improved. The development and active use of computer and information technologies are becoming an urgent basis for the development of socio-economic society, which is called information, that is, one in which the majority of specialists are not only concerned with the production, preservation, processing and implementation of information, but also its higher form – knowledge.

Key words: informatization, competence, professional competence, professional development, modern specialist.

Актуальність проблеми. Сучасний світ доводить, що якість освітніх послуг прямопропорційно залежить від рівня професійної компетентності фахівця. Засади гуманізації освіти впливають на нові зміни ролі та професійних функцій сучасного педагога. Історичні приклади різних країн світу доводять, що соціально-економічний розвиток країни залежить від системи освіти, підготовки фахівців та їх професійного та особистісного зростання. Звідси робимо висновок, що сучасний фахівець постає перед необхідністю постійно підвищувати свою професійну компетентність, набувати нових знань, збагачувати та поглиблювати їх. У сучасних умовах формується нове інформаційне суспільство, за допомогою мережі Інтернет люди мають можливість спілкуватися по всьому світу, здобувати нову інформацію, накопичувати новий досвід та поширювати власний. Тому обізнаність і опанування інформаційними технологіями стає пріоритетним завданням розвитку системи освіти, а інформаційна компетентність – базовою для усіх фахівців незалежно від галузі, в якій вони працюють.

Мета статті. Дослідити вплив професійного розвитку особистості та професійної компетентності на соціально-економічний розвиток суспільного життя людей.

Теоретичні основи. Теоретичною основою нашої роботи стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблем розвитку та становлення особистості, формування професійної компетентності фахівців, зокрема і вчителів, в умовах інформатизації освітньої галузі. У контексті глобалізації, інтеграції, інформатизації освітніх процесів України особливої уваги потребують питання професійного розвитку й підготовки сучасних фахівців освітньої галузі. Сьогодні підтверджує, що зміна ідей, знань та впровадження інформаційних технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна людського покоління. Питанням розвитку суспільства через професійну підготовку, розвиток освіти та професійної компетентності фахівців присвячено досить багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. У працях Л. Вовк, Г. Гринька, В. Давидова, Н. Крупської, А. Луначарського, О. Огієнко, Н. Протасової, Л. Сігаєвої та інших містяться характеристики розвитку освіти в Україні. Проблеми визначення професійної компетентності вчителів обговорювалася між багатьма психологами, педагогами, філософами, фізіологами, серед них М. Бершадський, В. Безруков, В. Даль, В. Дьомін, М. Елькін, І. Єрмаков, О. Онаць, М. Чошанов, К. Шапошников та ін. Питанням розвитку особистості присвячені роботи Т. Ціпан, В. Ягупова. Зарубіжні вчені G. Goodman, C. Arbona, R. Tannenbaum, F. Oser, F. Achtenhagen вважають, що поняття професійної компетентності може бути встановлено і до професії вчителя. Досліджуючи праці вищезказаних науковців, можемо зробити висновок, що формування професійної компетентності особистості залежить від розвитку національної освіти і професійного поступу фахівця, зокрема і педагога, а також через професійну підготовку та готовність до постійного самовдосконалення протягом життя.

Результати. У минулі часи зміна одного покоління знярядь праці здійснювалася впродовж певного часу і декількох поколінь людей, що надавало ознак стабільності і не було соціальною проблемою. У другій половині XIX – на початку XX століття професійна підготовка фахівця почала набувати соціально-економічного значення для розвитку суспільства. Більшість працівників могли розраховувати на те, що отриманих знань, які вони набували протягом навчання до початку їхньої трудової діяльності, переважно вистачить до її закінчення [1]. Подальший професійний розвиток фахівця залежав від набуття ним виробничого досвіду у сфері його діяльності майже для всіх кваліфікованих працівників: інженерів, лікарів, архітекторів та учителів.

В. Ягупов охарактеризовує поняття «професійний розвиток» особистості таким чином: – це мета, смисл і цінність професійної культури фахівця як особистості та конкретного фахівця; – це складний, суперечливий і багатогранний процес, який складається з особистісного, професійного та фахового розвитку, детермінований зазвичай соціальними, професійно-технологічними, віковими, особистісними, провідними індивідуально-психічними, професійно важливими та фаховими якостями та рисами, має відкритий, нерівномірний і гетерохронний характер; – це результат постійного пошуку відповіді щодо сутності суперечностей (зовнішні та внутрішньоособистісні), які постійно виникають у професійній діяльності, та намагання фахівця їх вирішити або зняти; – це умова успішної професійної діяльності фахівця; – це умова особистісної та професійної само-актуалізації фахівця в професійній і фаховій діяльності; – персональний професійний розвиток фахівця має свою межу і пов'язаний з подоланням ним певних зовнішніх і внутрішніх психологічних бар'єрів [20].

Т. Ціпан стверджує, що набуття професійної компетентності починається з оволодіння основами педагогічної професії й охоплює декілька етапів професійного розвитку фахівця, протягом яких змінюються життєві та професійні плани, відбувається перебудова структури особистості, визначається провідна діяльність, соціальна ситуація. Етапи професійного розвитку педагога: оптант (етап вибору професії); адепт (навчання в спеціалізованому навчальному закладі: коледж, виш); адаптант (звикання молодого фахівця до роботи); інтернал (людину визнають досвідченим фахівцем, який може самостійно й успішно справлятися з основними професійними функціями); майстер (наявність у фахівця спеціальних якостей, умінь, широке орієнтування в професійній діяльності; індивідуальний стиль діяльності); авторитет (фахівець-майстер своєї справи, широко відомий у своєму колі або за його межами; він професійно вирішує завдання за рахунок великого досвіду, вмілості, вміння організувати роботу тощо); наставник (фахівець є авторитетним майстром, передає досвід молодим, стежить за їх професійним зростанням, його життя наповнене осмисленою професійною перспективою). Під час просування від етапу до етапу у фахівця, зокрема і учителя, поступово формується професійна компетентність [18].

В УРЕС (за ред. А. Кудрицького) «компетентність» (з лат. узгодження, поєднання) трактується як коло повноважень особи, коло питань, з яких ця особа має певні знання та досвід. Укладачі «Стратегії модернізації змісту загальної середньої освіти» під компетентностями розуміють здатність особи здійснювати складні культуро доцільні види дій і наголошують, що цей феномен охоплює такі складові освіти: когнітивну, технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну та поведінкову, містить низку однорідних чи близьких умінь і знань, що належить до широких сфер культури та діяльності.

Звернувшись до словника сучасної англійської мови, який визначає поняття «компетентність» (з лат. *competens* – належний, відповідний) як сукупність необхідних якостей щодо ефективної професійної діяльності, систематичних функціональних знань й умінь (науково-виробничих, суспільно-політичних, психолого-педагогічних, економічних, предметних і відповідних особистісних якостей).

Поняття «професійна компетентність» для встановлення рівня професійної підготовки використовують відносно не так давно і до сьогодні немає єдиного підходу до визначення цього поняття, тому, вважаємо за необхідне, детальніше вивчити його генезис. К. Шапошников тлумачить поняття «професійна компетентність» як готовність і здатність фахівця приймати ефективні рішення при здійсненні професійної діяльності [19].

На думку М. Чошанова, «професійна компетентність» – це принципово нова якість професійної підготовки [17]. Учений відзначив, що компетентність як специфічна якість сукупності професійних знань і вмінь полягає в тому, що: 1) знання компетентної людини оперативні та мобільні, вони постійно оновлюються; 2) компетентність містить як змістовний компонент – знання, так і процесуальний – уміння; 3) компетентність передбачає вміння обирати оптимальні рішення, аргументувати вибір, тобто опановувати критичне мислення. Отже, до структури компетентності вчений включає мобільність знань, гнучкість методу та критичність мислення. У більшості випадків термін «професійна компетентність» вживають суто інтуїтивно, частіше ним визначають високий рівень кваліфікації та професіоналізму фахівця [1].

Звернемося до нормативно-правових документів України, в яких згадується поняття «професійна компетентність». Отже, термін «професійна компетентність» своє відображення знаходить у документах, які регулюють сферу вищої освіти України. Термін «професійна компетентність» вжито під час визначення якості вищої освіти: «Якість вищої освіти – це сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає професійну компетентність ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особистісні, духовні й матеріальні потреби, так і потреби суспільства» та вимог до випускника закладу вищої освіти, що «відображає цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначає місце фахівця в структурі галузей економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих якостей, систему виробничих функцій і типових

завдань діяльності й умінь для їх реалізації». Ураховуючи нормативне тлумачення поняття професійної компетентності, С. Іванова визначає професійну компетентність педагога «як здатність фахівця від моменту початку своєї професійної діяльності на рівні визначеного державою певного стандарту відповідати суспільним вимогам професії шляхом ефективної професійної діяльності та демонструвати належні особисті якості, мобілізуючи для цього відповідні знання, вміння, навички, емоції, ґрунтуючись на власній внутрішній мотивації, ставленнях, моральних і етичних цінностях та досвіді, усвідомлюючи обмеження у своїх знаннях і вміннях та акумулюючи інші ресурси для їх компенсації» [6].

Розвиток ринку праці XXI століття зумовив потребу в нових професіях і спеціальностях, сучасні фахівці вже не можуть протягом усього періоду трудової діяльності спиратись на знання, вміння та професійні якості, набуті у закладах вищої освіти. Ринок праці потребує висококваліфікованого фахівця, здатного вдосконалюватися, критично мислити, швидко орієнтуватися й вирішувати проблеми різного професійного характеру.

Так, Н. Стаценко зазначає, що сучасний фахівець – це висококваліфікований професіонал, який поєднує загальну ерудицію із знаннями конкретної галузі діяльності, уміє виділити стратегічні питання, встановити взаєморозуміння та взаємодію із громадськістю або конкретною соціальною групою, окремими людьми, тобто володіє культурою комунікативної діяльності [16]. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку важливим є не тільки те, що фахівець знає, а й те, як він уміє опановувати та застосовувати нові знання та навички, як швидко може переорієнтуватися в професійній діяльності відповідно до сучасних вимог ринку праці. Особливої уваги розвитку професійної компетентності потребують професії, пов'язані з наданням послуг у соціальній сфері, зокрема і вчителі. Як зазначає М. Кокун, тенденції розвитку сучасного суспільства зумовлюють постійне підвищення значимості професій типу «людина-людина», і особливо тих, які мають перетворюючий характер щодо особистості інших людей (вчителі, викладачі, психологи, менеджери-керівники, соціальні працівники тощо) [9].

На сьогодні і в найближчій перспективі багато професій і спеціальностей можуть втратити своє значення і взагалі зникнути впродовж життя одного покоління [1]. В умовах стрімких соціально-економічних змін розвиток професійної компетентності стає однією з найважливіших умов реформування системи освіти України. За даними статистики, норма старіння професії в індустріально розвинених країнах складає приблизно 8 років, а в деяких галузях – 5 років, тобто щороку знецінюється 20-30% знань кожного спеціаліста [1]. Сучасний фахівець постає перед необхідністю постійно підвищувати свою професійну компетентність, набувати нових знань, збагачувати та поглиблювати їх. На початку 90-х років XX століття провідною тенденцією освіти була її гуманізація, акцент робився на принципово новій ролі та професійних функціях педагога [5].

Питання формування освітніх надбань, еволюція поглядів на проблеми вітчизняної освіти й аналіз впливу на соціально-економічний розвиток суспільства досліджувалися в роботах І. Посошкова, А. Чупова, І. Янжули та інші. Питання економіки освіти й ефективності праці кваліфікованих працівників вивчало чимало вітчизняних учених. Наприклад, за розрахунками академіка С. Струмиліна, рік шкільного навчання на початку ХХ століття давав таке ж зростання кваліфікації, як і 2,6 року виробничого стажу [1]. А. Аганбегян відзначив, що рік шкільного навчання підвищує кваліфікацію на 0,14 – 0,17 розряду [7]. У 60-х рр. вчені В. Калмик, Г. Журавльов довели, що пряму залежність зростання продуктивної праці від рівня освіти можна спостерігати лише до семирічної освіти. У результаті дослідження впливу освіти на результативність праці багато вчених дійшли висновку, що дослідження С. Струмиліна 20-х років минулого століття показали високий ступінь залежності продуктивної праці від рівня освіти, бо їх проводили у період украй низького її загального рівня. Так, у 60-х роках за умов порівняно високого середнього рівня (сім років освіти) теж не призводило до зростання продуктивної праці [1]. За часів радянської освіти вагому роль у розвитку держави відігравали природні ресурси та фінанси. Сьогоднішня вносить нові корективи, де на перший план висуваються умови розвитку людського ресурсу (людський капітал). У результаті трансформації умов праці цінними стають творчий підхід, надання послуги, увага зосереджується на цінностях і людиноцентризмі.

Із розвитком технологій та поширенням Інтернет суспільство набуває стрімкого інформаційного розвитку – суспільство, що ґрунтується на знанні, змінюється розуміння того, яка роль освіти і викладання в цих процесах [3]. Питання формування інформаційного освітнього простору займають чільне місце як у дослідженнях вітчизняних науковців, так і різних країн світу, серед них В. Бикова, А. Гуржія, І. Гуревич, М. Жалдака, А. Литвина, Н. Морзе, О. Співаковський, Ю. Триуса, Гж. Кедровича, О. Кузнецова, В. Монахова, Е. Полат, І. Роберт та ін.

Як зазначає В. Кремень, у разі традиційної освіти навчити людину на все життя неможливо не лише в гарній школі, а й найкращому університеті. Набуті навчальні знання в закладі освіти не будуть обов'язково актуальними в житті, і навпаки, з'являться нові знання, без засвоєння яких фахівець не буде ефективним, тобто втратить конкурентоспроможність [10]. В умовах інформатизації освіти змінено парадигму педагогічної науки, відкориговано структуру та зміст освіти, можна стверджувати, що освіта сьогодні переживає глибоку внутрішню трансформацію. Змінено не лише складену роками її методичну базу, але й роль освіти в самій освіті [15].

Кінець ХХ – початок ХХІ століття – це початок постіндустріального розвитку, народження інформаційно-технологічної культури, інформаційної цивілізації. Інформатизація освіти дозволяє ефективно використовувати нові інформаційні технології: можливість створення відкритої системи освіти, яка, у свою чергу, дозволяє реалізувати кожному власну індивідуальну освітню траєкторію; досконалу систему управління інформаційно-методичним

забезпеченням; створювати організацію пізнавальної активності в здобувачів освіти [8]. Доступ до інформаційних технологій і вміння ними користуватися є необхідною умовою діяльності в суспільстві і однією з необхідних сучасних компетентностей, якими має володіти сучасний вчитель. Уміння володіти інформаційними технологіями дуже швидко перетворилося на життєво важливі стимули розвитку світової й вітчизняної економіки, створило всесвітню комунікаційну платформу, що відкриває шлях до перегляду традиційних форм навчання. Як зазначив В. Кремень, «зміни, які диктують необхідність розвитку компетентності вчителя, який повинен задовольнити потреби сьогодення у вільних ринкових відносинах з: різних галузей економіки, менеджменту, маркетингу, банківської справи, бухгалтерського обліку, аудиту й права; вільного володіння персональним комп'ютером та користування мережею Інтернет» [10].

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, доходимо висновку, що на кожному віковому етапі людини, який супроводжує освіта, вона набуває певної вершини знань, умінь у вигляді певної компетентності. Кожен наступний рівень освіти передбачає отримання нових компетентностей на основі попереднього рівня освіти і накопичених знань. Професійну компетентність науковці розглядають по-різному: як форму виконання педагогом своєї діяльності, зумовленої ґрунтовними знаннями якостей, явищ і предметів, які він перетворює (людина, група, колектив); вільне володіння змістом власної праці (професійно-педагогічна функція); відповідно до професійно важливих якостей особистості. Питання розвитку освіти залежать від багатьох чинників, серед них і економіка країни. Соціально-економічний розвиток життя суспільства потребує фахівця, який, у першу чергу, обізнаний у професійній сфері, має ґрунтовні знання, а також володіє певними компетентностями і здатен реалізувати професійні функції. Як бачимо, ці дві сфери взаємопов'язані й потребують постійного вдосконалення відповідно до трансформаційних процесів, у яких перебуває людство. Подальшого розвитку в освіті набувають питання не тільки залучення фахівців педагогічної ниви до пошуку знань, а й до розвитку особистості, отримання нових знань, умінь володіти інформацією, виховувати сприйняття соціально-економічних і науково-технічних нововведень, а також творчого ставлення до праці.

Література

Бельчева Т. Ф., Бельчев П. В., Елькін М. В., Ізбаш С. С. Компетентнісний підхід до організації виробничої практики майбутніх викладачів вищої школи / Бельчева Т. Ф., Бельчев П. В., Елькін М. В., Ізбаш С. С. // Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. – 106 с.

Гулай О. Філософія сучасної освіти «Неперевна освіта – умова формування висококваліфікованого фахівця». // Вісник Львів УН-УУ // Серія педагогіка, 2010, Вип. 26, С. 3-10.

Гуревич Р. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці вчителя трудового навчання [Текст] / Р. Гуревич, Д. Коломієць // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2020. – № 3. – С. 26-28.

Дахин А. Компетенция и компетентность: сколько их у российских школьников [Текст] / В 4-х т. 2 / Под.ред. М. И. Бодуэна де Куртене. – М.: Цитадель, 1998. – 1024 с.

Эффективность образования [Текст] / Л. Ф. Колесников, В. Н. Турченко, Л. Г. Борисова. – М.: Педагогика, 1991. – 272 с.

Іванова С. Функціональний підхід до визначення професійної компетентності вчителя біології та організація її вдосконалення в закладі післядипломної освіти [Текст] / С. Іванова // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 42. Педагогічні науки <http://eprints.zu.edu.ua/2718/1/1.pdf>

Закон України «Про вищу освіту» // Голос України. – № 148 (5898), 2014 р. – 6 серпня. – С. 9-19

Кислинская Н. В. Образование в современном мире: проблемы, противоречия, перспективы [Текст] / Н. В. Кислинская // Педагогический вестник «Три ключа». – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1997, – С. 53-56

Кокун О. М. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України Психологія професійного становлення сучасного фахівця, Київ, 2012, монографія https://lib.iitta.gov.ua/1651/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BD_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80_12.pdf

Кремень В. Нові вимоги до освіти та її змісту // Виклик для України: розробка рамкових основ змісту (національного курсу) загальної середньої освіти для 21 століття: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. «Рівний доступ до якісної освіти», 26-27 черв. 2007 р., м. Київ, – К.: ТОВ УВПК «Ескоб», 2007. – С. 3-10

Можаяева О. М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі / О. М. Можаяева // Початкова освіта. – 2009. – № 32. – С. 9–13.

Назаренко Г. І. Професійна компетентність особистості викладача післядипломної педагогічної освіти / Г. Назаренко // Освіта Донбасу. – 2010. – № 2. – 80с.

Новиков А. М. Интеграция базового профессионального образования [Текст] // Педагогика. – 1996. – № 3. С. 3-8

Сігаєва Л. Є. Розвиток освіти дорослих в Україні друга половина ХХ ст.. – початок ХХІ ст.: монографія / за ред. С. О. Сисоевої / АПН України, Інститут педагогічної освіти дорослих АПН України. – К.: ТОВ «ВД «ЕКМО». – 2010. – 420 с.

Сластенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию [Текст]: Учебн. пособие для студ. высш. пед.-учебн., заведений / В. А. Сластенин, Г. И. Чижикова. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.

Стеценко Н. М. Комуникативна компетентність як складова професійної підготовки сучасного фахівця / Н. М. Стаценко // Педагогічний альманах, 2016 – irbis-nbuv.gov.ua

Ціпан Т. С. Професійна компетентність сучасного вчителя / Т. С. Ціпан // Інноватика у вихованні. Збірник наукових праць. 2016 – Випуск 3/ – РДГУ С. 245-253

Чошанов М. П. Дидактическое конструирование гибкой технологии обучения [Текст] / М. П. Чошонов // Педагогика. – 1997. – № 2. – С. 21-27.

Шапошников К. Компетентностный подход в процессе формирования профессиональной компетентности будущих лингвистов-переводчиков. Автореферат дис. канд. пед. наук – Йошкар-Ола, 2006. – 26 с.

Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8845/Yahupov_Pr_ofesiyniy_rozvytok_osobystosti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

References

Bielcheva, T. F., Bielchev, P. V., Elkin, M. V., & Izbash, S. S. (2016). *Kompetentnisnyi pidkhid do orhanizatsii vyrobnychoi praktyky maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly* [Competence-Based Approach to the Organization of Traineeship of

Future High School Teachers]. Melitopol: Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University [in Ukrainian].

Choshanov, M. P. (1997). Didakticheskoe konstruirovaniye gibkoy tehnologii obucheniya [Didactic Design of Flexible Learning Technology], *Pedagogika– Pedagogy*, 2, 21-27 [in Russian].

Dahin, A. (1998). *Kompetentsiya i kompetentnost: skolko ih u rossiyskikh shkolnikov* [Competence and Competency: How Many Russian Pupils Have Them]. (M. I. Boduen de Kurtene, Ed.) (Vol. 2). Moscow: Tsitadel [in Russian].

Hulai, O. (2010). Filosofiia suchasnoi osvity «Neperevna osvita – umova formuvannya vysokokvalifikovanoho fakhivtsia» [The philosophy of modern education «Lifelong Learning as the Condition for the Formation of a Highly Qualified Specialist»], *Visnyk Lviv UN-UU – Visnyk of the Lviv University*, 26, 3-10 [in Ukrainian].

Hurevych, R. & Kolomiets, D. (2020). Zastosuvannya informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u pidhotovtsi vchytelia trudovoho navchannia [Application of Information and Communication Technologies in the Training of Shop Teachers], *Trudova pidhotovka v zakladakh osvity – Labor Training in Educational Institutions*, 3, 26-28 [in Ukrainian].

Ivanova, S. (2008). Funktsionalnyi pidkhid do vyznachennia profesiinoi kompetentnosti vchytelia biolohii ta orhanizatsiia yii vdoskonalennia v zakladi pisliadyplomnoi osvity [The Functional Approach to Definition of Professional Competence of the Biology Teacher and the Organisation of its Improvement in the Establishment of Post-Graduate Pedagogical Education], *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu – Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 42, 106-110 [in Ukrainian].

Kislinskaya, N. V. (1997). Obrazovanie v sovremennom mire: problemy, protivorechiya, perspektivy [Education in the Modern World: Problems, Contradictions, Prospects], *Pedagogicheskii vestnik «Tri klyucha» – Pedagogical Bulletin «Three Keys»*, 53-56 [in Russian].

Kokun, O. M. (2012). *Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia* [Psychology of a Modern Specialist Professional Development]. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/16511/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BD_%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80_12.pdf [in Ukrainian].

Kolesnikov, L. F., Turchenko, V. N., & Borisova, L. G. (1991). *Effektivnost obrazovaniya* [Efficiency of Education]. Moscow: Pedagogika [in Russian].

Kremen, V. (2007). Novi vymohy do osvity ta yii zmistu [New Requirements for Education and its Content]. In *Vyklyk dlia Ukrainy: rozrobka ramkovykh osnov zmistu (natsionalnoho kurykulumu) zahalnoi serednoi osvity dlia 21 stolittia* (pp. 3–10). Kyiv: TOV UVPK «Eskob» [in Ukrainian].

Mozhaieva, O.M. (2009). Formuvannya i rozvytok osnovnykh kompetentnosti osobystosti v pochatkovii shkoli [Formation and Development of Basic Competencies of the Individual in Primary School]. *Pochatkova osvita – Primary Education*, 32, 9-13 [in Ukrainian].

Nazarenko, H. I. (2010). Profesiina kompetentnist osobystosti vykladacha pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Professional Competence of the Teacher of Postgraduate Pedagogical Education], *Osvita Donbasu – Education Of Donbass*, 2, 80 [in Ukrainian].

Novikov, A. M. (1996). Integratsiya bazovogo professionalnogo obrazovaniya [Integration of Basic Vocational Education], *Pedagogika – Pedagogy*, 3, 3-8 [in Ukrainian].

Shaposhnikov, K. (2006). *Kompetentnosnyy pohod v protsesse formirovaniya professionalnoy kompetentnosti buduschih lingvistov-perevodchikov* [Competence-Based Approach in the Process of Forming the Professional Competence of Future Translators] (PhD Thesis). Yoshkar-Ola [in Russian].

Sihaieva, L. Y. (2010). *Rozvytok osvity doroslykh v Ukraini druha polovyna XX st. – pochatok XXI st.* [Development of Adult Education in Ukraine in the Second Half of the XXth – the Beginning of the XXIst Century]. (S. O. Sysoieva, Ed.). Kyiv: TOV «VD «EKMO» [in Ukrainian].

Slastenin, V. A. (2003). *Vvedenie v pedagogicheskuyu aksiologiyu* [Introduction to Pedagogical Axiology]. Moscow: Akademiya [in Russian].

Stetsenko, N. M. (2016). Komunikatyvna kompetentnist yak skladova profesiinoi pidhotovky suchasnoho fakhivtsia [Communicative Competence as a Component of Vocational Training of the Modern Specialist], *Pedahohichnyi almanakh – Pedagogical Almanac*. Retrieved from irbis-nbuv.gov.ua [in Ukrainian].

Tsipan, T. S. (2016). Profesiina kompetentnist suchasnoho vchytelia [Professional Competence of a Modern Teacher], *Innovatyka u vykhovanni – Innovation in Upbringing*, 3, 245-253 [in Ukrainian].

Yagupov, V. V. (2015). *Profesiyni rozvytok osobystosti fakhivtsia: poniattia, zmist ta osoblyvosti* [Professional Development of the Specialist's Personality: Concept, Nature and Peculiarities], *Naukovi zapysky NaUKMA – Scientific Papers NaUKMA*, (175), 22-28 [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine «On Higher Education»] (2014). *Holos Ukrainy – The Voice of Ukraine*, 148 (5898), 9-19 [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається питання становлення і розвитку особистості, як компетентного фахівця, здатного задовольняти запити держави й суспільства. Сучасний світ доводить, що якість наданих послуг прямопропорційно залежить від фахівця, який її надає, а саме від рівня його професійної компетентності. Суспільство дедалі більше впроваджує ідею гуманізації освіти, а звідси випливають принципово нові зміни ролі та професійних функцій педагога. Стає ширшим коло професій і спеціальностей, але особливої уваги, значимості в професійному вдосконаленні та підвищенні кваліфікації все ж таки потребують професії типу «людина-людина». Досліджуючи вплив професійної компетентності на соціально-економічний розвиток життя суспільства, автором розкрито сутнісні характеристики понять «розвиток особистості», «професійний розвиток особистості», «професійна компетентність», «сучасний фахівець». Наведено історичні приклади ХХ століття соціально-економічних змін у різних країнах світу і доведено їх залежність від розвитку системи освіти, підготовки фахівців та їх професійного розвитку. Звідси доходимо висновку, що сучасний фахівець постає перед необхідністю постійно підвищувати свою професійну компетентність, набувати нових знань, збагачувати та поглиблювати їх. У всіх сферах життя зараз відбувається інформаційна революція, формується нове інформаційне суспільство. За допомогою мережі Інтернет сучасні люди мають можливість спілкування по всьому світу, тому обізнаність і опанування інформаційними технологіями стає пріоритетним завданням і в розвитку освіти, а інформаційна компетентність стає базовою для усіх фахівців, незалежно від галузі. В умовах інформатизації освіти змінюється парадигма педагогічної науки, відкориговано структуру та зміст освіти, які постійно мають переглядатися і вдосконалюватися. Розвиток і активне використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій стає актуальним підґрунтям для розвитку соціально-економічного суспільства, що здобуло назву інформаційного, тобто такого, в якому більшість фахівців не тільки перейматимуться виробленням, збереженням, обробленням і реалізацією інформації, а й вищою її формою – знанням.

Ключові слова: інформатизація, компетентність, професійна компетентність, професійний розвиток, сучасний фахівець.